

Amra Imširagić
Azemina Imširagić
Lela Hukić

STAVOVI UČENIKA OŠTEĆENOG SLUHA O RASPROSTRANJENOSTI NASILJA

"Krivi smo za mnoge propuste i pogriješke,
ali naš je najveći zločin zlostavljanje djece,
negiranje temelja života.
Mnoge stvari mogu čekati, ali djeca ne mogu.
Njima ne možemo odgovoriti "sutra " ,oni traže
"danas".
Gabriela Mistral

Sažetak: Vršnjačko nasilje ili buling predstavlja peristentno nepoželjno ponašanje kojim se drugim osobama namjereno nanosi šteta. Nema mnogo informacija o rasprostranjenosti vršnjačkog nasilja među učenicima oštećenog sluha.

Posljednjih se godina sve više prepoznaje potreba sustavnog proučavanja nasilja u školama i njegovih različitih manifestacija. Cilj je ovoga rada ispitati rasprostranjenost nasilja među učenicima oštećenog sluha, vrste nasilja kao i utvrđivanje evidentnih posljedica nasilja među učenicima. Dobiveni podatci potvrđuju prisutnost bullyinga u školama. Učenici oštećenog sluha su fizički zlostavljani, ismijavani ili im se prijetilo. Bullying je učestaliji kod dječaka oštećenog sluha u odnosu na djevojčice. Za dječake je karakteristično fizičko, a za djevojčice verbalno nasilno ponašanje. Iz odgovora ispitanika uočljivo je da mnogi ne govore o doživljenom nasilju.

Ključne riječi: nasilje, škola, učenici oštećenog sluha.

UVOD

Tema vršnjačkog nasilja ili bullying u školskom okruženju predstavlja specifičan oblik agresivnog ponašanja djece i omladine. Nasilje među djecom, popularno nazvano bullying, prepoznato je kao kompleksan problem koji zahvaća 7% do 35% djece i adolescenata u Europi, SAD-u, Australiji i Japanu. Nasilje se u školama ispoljava u raznim oblicima i intenzitetima.

Nasilje je svjesna okrutnost usmjerena prema drugima s ciljem stjecanja moći i to nanošenjem psihičke odnosno fizičke boli. Nasilništvo među učenicima definira se kao ponovljena ili trajna izloženost djeteta negativnim postupcima jednog učenika ili više njih (Olweus, 1998.).

Nasilje možemo podijeliti na: fizičko, verbalno, emocionalno, seksualno, ekonomsko i kulturno. Fizičko je nasilje najuočljiviji oblik, a podrazumijeva: udaranje, guranje, čupanje i štipanje. Verbalno nasilje podrazumijeva omalovažavanje, ismijavanje i širenje glasina. Najčešće prati fizičko nasilje. Emocionalno nasilje podrazumijeva namjerno isključivanje žrtve nasilja iz zajedničkih aktivnosti razreda ili dječje grupe. Seksualno nasilje podrazumijeva neželjeni fizički kontakt i uvrjedljive komentare. Kulturno nasilje uključuje vrijeđanje na nacionalnoj, religijskoj i rasnoj osnovi. Ekonomsko nasilje uključuje iznuđivanje i krađu novca.

Uzroci nasilja među djecom su mnogobrojni. Iskustvo rata i poratna situacija, potom slabljenje odgojne uloge obitelji, narušavanje pozitivnog autoriteta roditelja i nastavnika samo su neki od faktora koji utječu na pojavu nasilja među učenicima. Nedvojbeno je da su rat, poratne i tranzicijske napetosti utjecale na porast nasilja u društvu, posebno među mladima. Iako je u posljednjih dvadesetak godina objavljen vrlo veliki broj znanstvenih i stručnih radova čija je osnovna tema vršnjačko nasilje, samo se neznatan broj autora bavi ometenom djecom kao mogućim žrtvama ili počiniteljima nasilja. Obično se smatra da su ometena djeca izložena većem riziku od vršnjačkog nasilja u usporedbi s djecom iz opće populacije (Whitney, Smith, Thompson, 1994.).

Nikakvo nasilje nad djecom ne može se opravdati, a svako nasilje nad djecom može se spriječiti.

Problem i cilj istraživanja

Vršnjačko nasilja u kojemu sudjeluju učenici oštećenog sluha, kao počinitelji nasilnih radnji ili kao žrtve nasilništva, rijetko je ispitivano. Dixon (Dixon, 2006.) navodi neobjavljene rezultate istraživanja provedenog na Sveučilištu u Sheffieldu tijekom kojega su odrasle gluhe osobe govorile o osobnim iskustvima tijekom obrazovanja. Kao najčešći oblici nasilja navode se: nazivanje gluhe djece pogrđnim imenima, udaranje, socijalno odbacivanje.

Nasilje među učenicima sve je prisutnije u našoj zemlji. Svijest društva o problemu nasilja među učenicima na niskoj je razini. Iako je posljednjih godina obilježeno znanjima o pojavnim oblicima, uzrocima nasilja u školama za djecu s posebnim potrebama, smatramo da istraživanje ovog problema nije adekvatno. Istraživanje ovog problema nužno je i neophodno kako bi se spriječila ekspanzija nasilja među učenicima. Ovim istraživanjem uz pomoć dostupnih informacija i dobivenih rezultata dobit ćemo realnu sliku o rasprostranjenosti, uzrocima i posljedicama nasilja među učenicima oštećenog sluha.

Cilj je ovoga rada ukazati na rasprostranjenost i osnovne karakteristike vršnjačkog nasilja među učenicima oštećenog sluha u Centru za obrazovanje, vaspitanje i rehabilitaciju slušanja i govora u Tuzli.

Zadatci istraživanja

Za realizaciju glavnog cilja definirani su sljedeći zadatci istraživanja:

1. utvrditi rasprostranjenost nasilja među učenicima oštećenog sluha
2. utvrditi najčešće vrste nasilja među učenicima
3. utvrditi počiniocce nasilništva s obzirom na spol.

Hipoteze istraživanja

H₁-Pretpostavlja se da je nasilje među učenicima oštećenog sluha više rasprostranjeno nego što pokazuju stvarni podaci

H₂-Pretpostavlja se da je najčešći oblik nasilja među učenicima oštećenog sluha psihičko nasilje

H₃-Pretpostavlja se da su počinitelji nasilništva među učenicima oštećenog sluha ispitanici muškog spola

H₄-Pretpostavlja se da škola kao odgojno-obrazovna ustanova ima veliku ulogu u prevenciji nasilja

METODE RADA

Uzorak istraživanja

Uzorak istraživanja činili su učenici oštećenog sluha 4.–8. razreda iz Centra za obrazovanje i vaspitanje i rehabilitaciju slušanja i govora u Tuzli. Dakle, ukupno 29 ispitanika.

Mjerni instrument

U radu je korišten upitnik sastavljen od 12 pitanja, koji je konstruiran za potrebe ovog istraživanja.

Metode obrade podataka

Obrada podataka izvršena je analizom frekvencija i postotaka te su neki podatci predstavljeni i grafički.

REZULTATI RADA I DISKUSIJA

Nasilje u školi kompleksan je problem u cijelom svijetu i negativno utječe na školsku klimu i pravo učenika na stjecanje znanja, ali i cjelokupan djetetov razvoj. To je oblik zlostavljanja, ali i antisocijalnog ponašanja koji

pogađa sve socioekonomske, geografske i rasne dijelove društva. Nasilništvo među vršnjacima nesumnjivo je vrlo stara pojava. Činjenica da neki učenici bivaju svakodnevno i sustavno uznemiravani i napadani od strane svojih vršnjaka opisana je u mnogim stručnim i znanstvenim djelima. Škola je mjesto u kojemu djeca provedu najviše vremena pored obitelji i koja, uz obrazovnu funkciju, ima i odgojnu, ali i funkciju prenošenja društveno poželjnih oblika ponašanja.

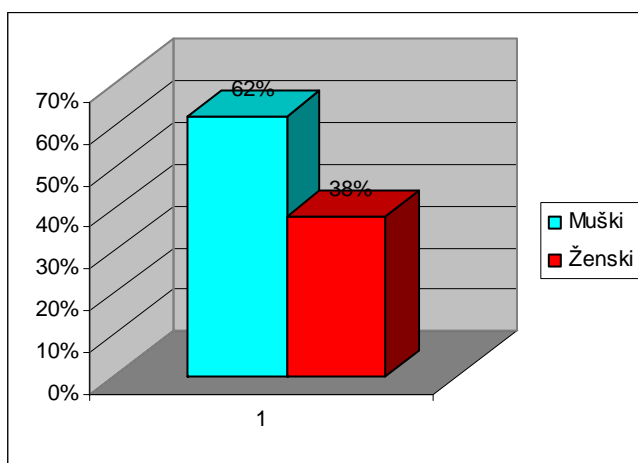
Weiner i Miller (Weiner, Miller, 2006.) smatraju da treba pažljivo proučiti karakteristike vršnjačkog nasilja u različitim tipovima škola za djecu oštećenog sluha. Ovi autori smatraju da su gluha djeca u podjednakoj mjeri izložena vršnjačkom nasilju u specijalnim i u redovnim školama.

U procesu odgoja i obrazovanja učenika oštećenog sluha, bilo pri centrima za odgoj i obrazovanje djece oštećenog sluha ili pri redovnim školama, vrlo je značajno na vrijeme otkriti prve znakove nasilničkog ponašanja među učenicima oštećenog sluha i preventivno djelovati.

Ovim istraživanjem pokušali smo doći do saznanja o rasprostranjenosti nasilničkog ponašanja među učenicima oštećenog sluha.

Spol ispitanika	f	%
Muški	18	62
Ženski	11	38
Ukupno	29	100

Tablica 1. Struktura uzorka u odnosu na spol

Ovo istraživanje zasniva se na podacima dobivenim anketnim ispitivanjem, konstruiranim za potrebe ovoga rada, među učenicima oštećenog sluha koji pohađaju Centar za obrazovanje, vaspitanje i rehabilitaciju slušanja i govora, kao i među učenicima oštećenog sluha koji pohađaju redovne srednje škole 1.-4. razreda. Uzorak našeg istraživanja činilo je 29 učenika oštećenog

sluha oba spola (tablica 1, grafikon 1). Najveći broj ispitanika činili su ispitanici muškog spola – 18 ili 62%.

Procjena rasprostranjenosti nasilja među učenicima oštećenog sluha

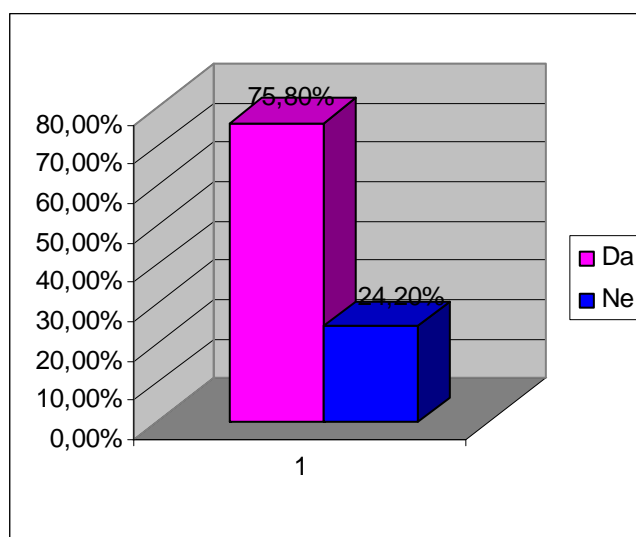
U posljednje vrijeme u medijima je aktualna tema nasilja među učenicima. Priređuju se različite emisije i predavanja, a brojke koje su dobivene raznim anketama su zastrašujuće. Također, prema medijskim izvješćima, visoka je stopa nasilja. Na Unicef-ovoj internet stranici piše: "Na osnovu dosad poznatog može se s velikom vjerojatnošću zaključiti da je oko 100.000 djece u Hrvatskoj izloženo maltretiranju od strane drugih učenika u školi".

Vođeni ovom činjenicom, zanimala nas je rasprostranjenost nasilja među učenicima oštećenog sluha jer nema mnogo informacija o vršnjačkom nasilju među učenicima oštećenog sluha. Na pitanje: "Jesi li ikada bio izložen nasilju?" ispitanici su dali sljedeće odgovore (tablica 2, grafikon.2):

Jesi li bio izložen nasilju?

Odgovori ispitanika	f	%
Da	22	75,8
Ne	7	24,2

Tablica.2.

Grafikon.2. Rasprostranjenost nasilja među učenicima oštećenog sluha

Rezultati istraživanja (tablica 2, grafikon 2) pokazuju visok stupanj rasprostranjenosti nasilja među učenicima osnovnih škola. Od 29 ispitanika, njih 22 ili 75,8% bili su žrtve nasilja.

Analiza nasilja među učenicima s obzirom na spol

Gotovo nijedno obilježje socio-patoloških pojava ne pokazuje toliko važne karakteristike kao što je to slučaj sa spolom. Stoga smo u istraživanju pokušali utvrditi je li nasilje među učenicima češće kod ispitanika muškog ili ženskog spola.

Jesi li bio/la izložen nasilju?

Spol ispitanika	f	%
Muški	19	86,4
Ženski	3	13,6
Ukupno	22	100

Tablica 3. Procjena nasilja među učenicima s obzirom na spol

Analizirajući pokazatelje u tablici 3, možemo uočiti da je najveći broj ispitanika muškog spola bio izložen nasilnom ponašanju svojih vršnjaka, njih čak 19 ili 86,4% u odnosu na ispitanice ženskog spola.

Oblici vršnjačkog nasilja

Iako se posljedice nasilja među učenicima mogu razlikovati prema karakteru i težini nasilja, kratkoročne i dugoročne posljedice vrlo su često ozbiljne i štetne. Nasilje može dovesti do fizičke i psihičke patnje žrtava nasilja. Zbog toga smo u našem radu analizirali vrste nasilja među učenicima oštećenog sluha.

Oblici vršnjačkog nasilja	f	%
Nazivali su me pogrdnim imenima, vrijeđali, pokazivali neprimjerene geste.	11	50
Ismijavali su me.	2	9,1
Pričali su laži o meni, pokušavajući da odvrate ostale učenike od mene.	3	13,6
Namjerno su me isključili iz kruga svojih prijatelja.	-	-
Oduzimali su mi novac i druge stvari, uništavali su moje stvari.	-	-
Udarali su me, gurali, gađali.	6	27,3
Ukupno	22	100

Tablica 4.

Rezultati prikazani u tablici 4 pokazuju da su najčešći oblici vršnjačkog nasilja:

- 11 ili 50% nazivanje pogrdnim imenima, pokazivanje neprimjerenim gestama
- pričanje laži kod 3 ispitanika ili 13,6%
- najmanji broj ispitanika izjasnio se za kategoriju odgovora ismijavali su me, 2 ili 9,1%.

Također, evidentno je iz rezultata istraživanja da je 6 ispitanika ili 27,3% doživjelo fizičko nasilje.

Pokazatelji nasilništva među učenicima s obzirom na mjesto nasilništva

Da bismo dobili cjelovitiji uvid u problematiku nasilja među učenicima oštećenog sluha, analizirali smo najčešća mjesta izvršenja nasilništva (tablica 5).

Mjesta nasilništva	f	%
Učionica, kada nema nastavnika	15	68,2
Hodnici	-	-
Školsko dvorište	4	18,2
Put od kuće do škole	3	13,6
Ukupno	22	100

Tablica 5. Najčešća mjesta nasilništva među učenicima

Evidentno je iz tablice 5 da je najveći broj ispitanika kao mjesto nasilništva naveo učionicu kada nema nastavnika, 15 ili 68,2%. Također, gotovo istovjetne pokazatelje uočavamo u kategoriji odgovora školsko dvorište - 4 ispitanika ili 18,2%, i put od kuće do škole - 3 ispitanika ili 13,6%.

Analiza učestalosti nasilja među učenicima oštećenog sluha

Posebno značajan oblik vršnjačkog nasilja u školi je ono koje se sastoji u ponovljenom nasilju među učenicima. Kao mjera nasilja u jednoj sredini može se uzeti učestalost nasilnih postupaka. Vođeni ovom činjenicom u našem istraživanju htjeli smo ispitati učestalost nasilnih radnji među učenicima oštećenog sluha (tablica 6).

Odgovori ispitanika	f	%
Nisam bio/la izložen/a nasilju	7	24,2
Jednom	8	27,5
2-5 puta	12	41,4
Još uvijek sam izložen/a nasilju	2	6,9
Ukupno	29	100

Tablica 6. Učestalost nasilja među učenicima

Analizirajući distribuciju učestalosti nasilja (tablica 6) možemo vidjeti da je najveći broj ispitanika, njih 12 ili 41,4%, bio izložen nasilju 2-5 puta. Zabrinjavajući je podatak da su 2 ispitanika oštećenog sluha ili 6,9% još uvijek izloženi nasilju od strane svojih vršnjaka.

Odgovori ispitanika	f	%
Dječak	19	86,3
Djevojčica	3	13,7
Ukupno	22	100

Tablica 7. Tko je nad tobom vršio nasilje?

Najveći broj ispitanika, 19 ili 86,3%, izjasnio se da je dječak u najvećem broju slučajeva bio počinitelj nasilja među učenicima.

Prevenција nasilja među učenicima

Vrlo važan aspekt prevencije nasilja među učenicima je povjeravanje nastavniciima ili roditeljima o doživljenom nasilju.

Odgovori ispitanika	f	%
Nastavniku	11	50
Roditelju	7	31,9
Drugu iz škole	-	-
Bratu, sestri	1	4,5
Nikome	3	13,6
Ukupno	22	100

Tablica 8. Kome ste se povjerali o doživljenom nasilju?

Iz tablice 8 uočljivo je da najveći broj ispitanika, 11 ili 50%, povjerilo o doživljenom nasilju nastavnicima. Također, evidentno je da se 7 ispitanika ili 31,9% povjerilo roditeljima. Možemo uočiti da se 3 ispitanika oštećenog sluha nikome nije povjerio o doživljenom nasilju.

Odgovori ispitanika	f	%
Da	27	93,1
Ne	2	6,9
Ukupno	29	100

Tablica 9. Smatrate li da nastavnici preventivno djeluju na pojavu nasilja među učenicima?

Vidljivo je da najveći broj ispitanika, 27 ili 93,1%, smatra da nastavnici čine dovoljno na prevenciji nasilja među učenicima.

Odgovori ispitanika	f	%
Osiguranje stručne pomoći unutar škole	2	6,9
Kontakt telefoni	2	6,9
Radionice, predavanja	15	51,7
Dodatnu edukaciju nastavnika za rad s nasilnim učenicima	10	34,5
Ukupno	29	100

Tablica 10. Što učenici oštećenog sluha predlažu da bi se spriječilo nasilje u školama?

Kad analiziramo stavove ispitanika o prevenciji nasilja među učenicima oštećenog sluha, najveći broj ispitanika smatra da bi dodatna edukacija nastavnika imala velik značaj na prevenciju nasilja među učenicima, kao i organiziranje radionica i predavanja.

ZAKLJUČCI

1. Rezultati našeg istraživanja pokazuju da je 22 ispitanika ili 75,8% bilo izloženo nasilju od strane svojih vršnjaka.
2. Najveći broj ispitanika muškog spola bio je izložen nasilnom ponašanju svojih vršnjaka, njih čak 19 ili 86,4% u odnosu na ispitanike ženskog spola.
3. Najčešći oblici vršnjačkog nasilja među učenicima oštećenog sluha su: 11 ili 50% nazivanje pogrđnim imenima i pokazivanje neprimjerenih gesta, pričanje laži kod 3 ispitanika ili 13,6 %, a najmanji broj ispitanika izjasnio se za kategoriju odgovora ismijavali su me, 2 ili 9,1%.
4. Evidentno je da je najveći broj ispitanika kao mjesto nasilja naveo učionicu kada nema nastavnika, 15 ili 68,2%.
5. Očigledno je da se najveći broj ispitanika, 19 ili 86,3% izjasnio da je dječak u najvećem broju slučajeva bio počinitelj nasilja među učenicima.
6. Većina učenika oštećenog sluha (11 ili 50%) povjeralo se nastavnicima o doživljenom nasilju.
7. Analizirajući stavove ispitanika o prevenciji nasilja među učenicima oštećenog sluha, najveći broj ispitanika smatra da bi dodatna edukacija nastavnika imala veliki značaj u prevenciji nasilja među učenicima, kao i organiziranje radionica i predavanja.

LITERATURA

1. Ajduković, M., (2001): *Utjecaj zlostavljanja i zanemarivanja djece*, Dijete i društvo, Zagreb

2. Buljan-Flander, G., Kocijan-Hercigonja, D. (2003): *Zlostavljanje i zanemarivanje djece*, Zagreb
3. Dobrenić, T., Poldrugač, V., (1974): *Neki društveno-moralni stavovi omladine s poremećajima u ponašanju*, Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu
4. Franc, R., Ivičić, I., (2007): *Kriminal i nasilje kao društveni problem – percepcija javnosti*, str.103, Osijek
5. Krizmanić, M., Kolesarić, V., Petz, B. (1991): *Uvod u psihologiju*, Grafički zavod Hrvatske
6. Nikolić, S., (1982): *Psijhijatrija dječije i adolescentne dobi*, Školska knjiga Zagreb
7. Smirnof, V., (1970): *Psihoanaliza deteta*, Kultura, Beograd
8. Treiber, R., Hamon, E., (1998): *Djeca i mi*, Landkristag, Boden, Wurttemberg

ATTITUDES OF HEARING IMPAIRED STUDENTS ON DISTRIBUTION OF VIOLENCE

Summary: Peer violence or bullying is persistent, undesirable behavior that deliberately harms other people. There are no many information about peer violence distribution between hearing impaired students.

The need for sistematic study of violence in schools and its different appearances if more visible in last few years. Main goal of this labour is to research distribution of violence between hearing impaired students, kinds of that violence, such as determination of evident consequence of violence between hearing impaired students. The obtained data confirm the presence of bullying in schools. Hearing impaired students are physically abused, ridiculed or threatened. Bulling is more common in boys hearing impaired in comparison to girls. For boys is a physical characteristic and for girls verbally violent behavior. From the answers of the respondents is evident that many do not speak about the violence experienced.

Key words: violence, school, hearing impaired students.

Author: mr. sc. Amra Imširagić, dipl. defektolog - surdoaudiolog
Centar za obrazovanje, vaspitanje i rehabilitaciju
slušanja i govora, Tuzla, Bosna i Hercegovina
Azemina Imširagić, nastavnica
Osnovna škola "Tušanj", Bosna i Hercegovina
Lela Hukić, dipl. pedagog - psiholog

Review: Život i škola, br. 23 (1/2010.), god. 56., str. 109. - 118.

Title: Stavovi učenika oštećenog sluha o rasprostranjenosti nasilja

Categorisation: izvorni znanstveni rad

Received on: 21. prosinca 2009.

UDC: 316.644-056.263:37.06:364.271

Number of sign (with spaces) and pages: 16.835 (:1800) = 9.352 (:16) = 0,584